

הלל OF ברכה THE CLOSING

The closing ברכה of הלל begins with the words: יהללוך ה' א-להינו and ends with the ברכה: מלך מהולל בתשבחות. Was this ברכה always an integral part of הלל or was it a separate prayer that was added to הלל? The following משנה would seem to support the argument that יהללוך ה' א-להינו was not initially an integral part of הלל:

משנה מסכת סוכה פרק ג' - משנה י"א - מקום שנהגו לכפול יכפול, לפשוט יפשוט, לברך אחריו יברך אחריו, הכל כמנהג המדינה.

Translation: MISHNA: In a place where it is customary to repeat some of the verses within Hallel, they may repeat them. In places where it is customary not to repeat verses within Hallel, it is appropriate not to repeat the verses. In places where it is customary to recite a Bracha after Hallel, it is appropriate to recite a Bracha after Hallel. Each community should follow its local custom.

Since in some communities the closing ברכה of הלל was omitted, it could not have been an integral part of הלל since its inception. Further support for this position can be found in the following משנה:

משנה מסכת פסחים פרק י" - משנה ז' - מזוגו לו כוס שלישי מברך על מזוגו; רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר.

Translation: They pour the third cup and he recites Birkas Hamazone over it. Over the fourth cup, he completes Hallel and recites over it the Bracha of Song.

The משנה provides that we are to recite הלל over the fourth cup of wine at the סדר and to then add ברכת השיר. What is ברכת השיר?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קי"ח ע"א - מאי ברכת השיר? רב יהודה אמר: יהללוך ה' א-להינו, ורבי יוחנן אמר: נשמת כל חי.

Translation: What is the Bracha over Song? Rabbi Yehudah says: it is Yihalelucha Hashem Elokeinu and Rabbi Yochanon says: it is Nishmas Kol Chai.

מסכת פסחים senses a contradiction between the משנה in מסכת סוכה and the one in מסכת פסחים:

תוספות מסכת פסחים דף קי"ח ע"א - מאי ברכת השיר? רב יהודה אמר יהללוך - וקמ"ל דאפילו במקום שלא נהגו לברך אחריו, בלילי פסח צריך לברך, דאי נהגו פשיטא. אי נמי דאפילו במקום שנהגו הוה אומר דוקא בימים אבל בלילה אין צריך לברך, קא משמע לן.

Translation: What is the Bracha over Song? Rabbi Yehudah says: it is Yihalelucha Hashem Elokeinu. This Gemara teaches us that even in places where they followed the custom of not reciting a Bracha after Hallel, they did do so at the Seder; otherwise if it was the custom everywhere to recite Birkas Ha'Shir after Hallel, why would the Mishna in Masechet Pesachim have to advise us to do so. Alternatively, it teaches us that you might have thought that the recital of Birkas Ha'Shir should be limited to only when you recite Hallel during the day. This Mishna teaches that you have to include Birkas Ha'Shir even when you recite Hallel at night.

The ריטב"א provides more insight on the function of the ברכה of יהללוך:

חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף לט' עמ' א'—מקום שנהגו לברך אחריו יברך. פי' לעולם ואפילו בימי החג שגומרין בו את ההלל שטעון ברכה לפניו. מכל מקום אינו טעון לאחריו וכדאמרין בנדה (נ"א ב') יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אבל אין לך טעון ברכה לאחריו ולא לפניו. ומה שאומרים ברכת ההלל בלילי פסח לאחריו ולא לפניו לאו משום דהיא בתורת ברכה על ההלל נאמר, דאם כן אמאי קרי ליה ברכת השיר,

Translation: In places where it is customary to recite a Bracha after Hallel, it is appropriate to recite a Bracha after Hallel. This should be explained as follows: the places which follow the custom not to recite a Bracha after Hallel follow that practice under all circumstances including the holidays on which we recite a Bracha before Hallel. This is in line with what we learned in Masechet Niddah (51b) that under certain circumstances we recite a Bracha before we perform a Mitzvah even though we do not recite a Bracha after. However, there are no circumstances in which we recite a Bracha after performing a Mitzvah but not recite a Bracha before. What about our practice at the Seder to recite a Bracha after Hallel even though we do not recite a Bracha before Hallel? In that case, the Bracha being recited after Hallel is not being recited because the person just completed Hallel; otherwise why give the Bracha the special name of Birchas Ha'Shir?

ומאי שנא דהתם (פסחים קי"ה א') איפליגו מאי ברכת השירת והכא לא שיילינן כלל באתרא דנהיגי מאי מברך כדשיילינן גבי מגלה בפ"ג דמגלה (כ"א ב'), אלא ודאי הלל דבהגדה אינו נאמר בדרך חיוב הלל אלא בדרך זמר, וכן ברכת יהללך שאומר ברכת השבחה בפני עצמה, ולפיכך קראוהו ברכת השיר, ונחלקו מאי ברכת השיר, ואיכא מאן דאמר נשמת כל חי;

Translation: In addition, why did they not ask the question: what is the Bracha, concerning the Bracha referred to in the Mishna in Masechet Succah, for those who recite a Bracha after Hallel? We do ask a similar question concerning the Megilah reading on Purim! The answer to the question is that the Hallel that we recite at the Seder is different from the other forms of Hallel. It is not being recited as the mitzvah of Hallel but as a song. So the Bracha of Yihalelucha should be viewed as an independent Bracha of praise. That is why it is a Bracha that was given a name; i.e. Birchas Ha'Shir and that is why a disagreement arose as to the definition of Birchas Ha'Shir and a second opinion suggested that it was Nishmas Kol Chai.

ובזה נתיישב הדבר שאין מברכין באותו הלל של הגדה לפניו וגם שמפסיקין בו לאכילה ושתייה, משאין כן בהלל דעלמא שאסור להפסיק בו לשום דבר של חול אלא לשאול מפני היראה או מפני הכבוד כעין קריאת שמע. והנכון שהוא חובה בלילי פסחים לאומרו קודם הגדה או לאחר מכאן בברכותיו שלא בהפסקה וכדברירנא בדוכתא.

Translation: Now we can resolve several issues: why Hallel at the Seder is not introduced by a Bracha and why we are permitted to interrupt the recital of Hallel by the meal which is not permitted concerning the regular Hallel during which we are prohibited from interrupting for mundane purposes but can ask out of fear or out of respect like we are permitted to do during the recital of Kriyas Shema. It also explains why it is the correct practice on the night of the Seder to recite Hallel before the Seder or after the Seder with its Brachos without an interruption as is provided in the Jerusalem Talmud.

הלל that is recited at the end of ברכה of יהללך makes a similar observation about the ר"ן during the סדר:

ר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף יט' עמ' ב'—והכא לא שיילינן לאחריו מאי מברך לפי שידועה היתה להם שהיא יהללך ולא נחלקו בה אלא בלילי הפסח שאינה על ההלל אבל ברכת שבה והודאה היא על הכוס, ולפיכך קראוהו ברכת השיר, ונחלקו בה בפרק ערבי פסחים דף קיח', א':

להבין את התפלה

Translation: In this Tractate of the Talmud the question: what is the Bracha that should be recited at the conclusion of Hallel, is not asked because they were aware that generally the Bracha at the end of Hallel is Yihalelucha. There is a difference of opinion only concerning the Seder. The Seder is unique because at the Seder the Bracha at the end of Hallel is not being recited because of Hallel; instead it is being said as a Bracha of praise and acknowledgment over a cup of wine. That is why they gave the Bracha the name of Birchas Ha'Shir. Concerning that Bracha there is a difference of opinion as we find in the chapter of Maseches Pesachim called: Arvei Pesachim, daf 118, 1.

The **כלבו** likens the **ברכה** of **ישתבח** to the **ברכה** of **יהללך** and resolves some issues that are common to both **ברכות**:

ספר כלבו סימן ה'—ויש שואלין למה לא פתחו בברכת ישתבח בברוך כמו שפותחין בברכה שלפניו שהיא ברוך שאמר וכמו שעושין בקריאת התורה שמברכין לפניה ולאחריה ופותחין בהם בברוך וחותרמין וכן יש לשאול ביהללך שהיא ברכת השיר אחר הלל למה לא פתחו בה בברוך גם כן?

Translation: Some ask: why does the Bracha of Yishtabach not begin with a Bracha as does the Bracha that precedes it, Baruch Sh'Amar. We follow a similar practice during Kriyas Ha'Torah in that we recite a Bracha both before and after we are called to read from the Torah, with each Bracha opening and closing with a Bracha. A similar question can be asked about the Bracha of Yehalilucha, which is known as Birchas Ha'Shir, and which is recited at the end of Hallel, why does it not begin with a Bracha?

וי"ל כי מסיים והולך הוא שבח של מקום שהתחיל לשבחו בפסוקי דזמרה ובהלל לפיכך אינו מפסיק לומר ברוך עד סופו, וי"א דברכת ישתבח היא סמוכה להברתה ברוך שאמר ואין פסוקי דזמרה הפסק ביניהם כי היכי דלא להוי הפסק קריאת שמע בין אהבת עולם לאמת ויציב, וכן נמי י"ל בברכת יהללך ולפיכך נקראת ברכת השיר שאינה דומה לשאר ברכות,

Translation: We can answer that the Bracha of Yishtabach and the Bracha of Yehalilucha are continuations of the praises that we started to say in Pseukei D'Zimra and in Hallel, respectively, so that opening with a Bracha would create an impermissible interruption. Others answer that the Bracha of Yishtabach is linked to the Bracha of Baruch Sh'Amar. The recital of Pseukei D'Zimra does not create an impermissible interruption in the same way that the recital of Kriyas Shema does not create an interruption within the Brachos of Kriyas Shema. The same can be said concerning the Bracha of Yehalilucha. That is why it is a Bracha that was given a special name: Birchas Ha'Shir—because it is not like any other Bracha.

Professor Ezra Fleischer in his book: **תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראל בתקופת הגניזה** in a chapter entitled: **מזמורי החג ושבח בתפילתם של בני ארץ ישראל**, demonstrates from material found in the Cairo Geniza how the practice of reciting the **ברכה** of **יהללך** after the recital of chapters of **תהלים** began:

page 163—על צד האמת, אין ספק שהמנהג לומר מזמורים לפי ימות השבוע והמנהג לומר מזמורים בחגים שני מנהגים שונים הם, ובני בבל ובני ארץ ישראל נחלקו בקיומם: בני בבל נהגו לומר, על פי המשנה במסכת תמיד, מזמורים לימות השבוע, לא אמרו מזמורים מיוחדים בחגים, ואילו בני ארץ ישראל נהגו להיפך: הם אמרו מזמורים בשבתות ובחגים, אבל לא אמרו מזמורים בימות השבוע כלל.

Translation: In truth, there is no doubt that the custom to recite specific chapters of Tehillim for each day of the week and the practice to recite chapters of Tehillim as part of the prayer service on holidays need to be viewed as

distinct and unrelated customs. The Jews of Babylonia and the Jews of Eretz Yisroel disagreed on which practice to follow. The Jews of Babylonia followed the practice, as provided in the Mishna of Maseches Tamid, to recite specific chapters of Tehillim for each day of the week but they did not recite special chapters of Tehillim on Shabbos and on holidays. The Jews of Eretz Yisroel followed the opposite practice: they recited special chapters of Tehillim on Shabbos and on holidays but did not recite a specific chapter of Tehillim for each weekday.

שני המנהגים שונים גם באופיים. מזמורי ימות השבוע נאמרו, במקומות שבהם נאמרו, כזכרון לימים שבהם הושמעו אותם פרקי שירה עצמם על הקרבנות ומפי הלויים, אם כן לא כעניין של תפלה ואף לא כעניין שבת והלל, אלא 'זכר למקדש'. מזמורי החגים נאמרו בארץ ישראל בלא שום זיקה לעבר היסטורי. הם נאמרו לכבוד החגים, במסגרת תפלת הרבים, וכעיקר גדול וחגיגי במסגרת הזאת.

Translation: The two practices differ concerning their purpose as well. The chapters of Tehillim that were recited for each weekday, in those places where the practice was followed, served as a memorial to the time when those chapters of Tehillim were heard while the sacrifices were being brought in the Beis Hamikdash and were sung by the Leviim. That purpose translated into the chapters of Tehillim being said not as a form of prayer and not even as words of praise and glory; instead, they were being said in remembrance of what took place in the Beis Hamikdash. On the other hand, the chapters of Tehillim that were recited on holidays by the people of Eretz Yisroel were being sung not in commemoration of some past practice. They were being recited to honor the holiday, as an essential part of the public prayer and as part of the festivities.

page 164—בארץ ישראל פתחה אמירת מזמור השבת והחג את תפלת הערבית. כך היה המנהג בקביעות מוצקת, וכך הוא מובא בעשרות כתבי יד מן הגניזה. אמנם לימים החלו כוללים את המזמורים גם כשהרית, בפסוקי הזמרה.

Translation: In Eretz Yisroel, the recital of chapters of Tehillim on Shabbos and on holidays introduced Tefilas Maariv. That is how the custom was followed with strict regularity. So we find it in tens of examples from the handwritten documents found in the Geniza. Over time, they began to include the chapters of Tehillim in Tefilas Shacharis as well, as part of Pseukei D'Zimra.

page 181—בקהילות הקדומות לא הסתפקו גם בכך, אלא הציבו להטיבת המזמורים לסוגיה ברכה תקנית, בשם ומלכות, לפני ולאחריה. הברכה שנאמרה (לפחות בקצת מקומות) לפני מזמורי החגים נתגלה לפני שנים רבות, גם אם תפקידה לא הוגדר בבהירות מספקת. . . . ברוך אתה ה'—להנו מלך העולם אשר בחר בדוד עבדו ורצה בתהלתו ובשירי קדשו להללו לשבחו לפארו על רוב גבורתיו כל הימים ברוך אתה ה' מצמיח ישועה שלימה קרובה לעמו ובנה ירושלים.

Translation: In early communities, they were not satisfied to simply recite the chapters of Tehillim. They went a step further by adding a technical Bracha, with G-d's name and a reference to G-d's hegemony, both before and after reciting the collection of Tehillim. The Bracha that was said (at least in some communities) in introducing the collection of chapters of Tehillim specially chosen for the holidays, was revealed many years earlier, although its role was not clearly explained. . . . Baruch Ata Hashem . . . who chose David, His servant, and desired David's words of glory and his holy songs to glorify, praise, beautify, all His great deeds every day. Baruch Ata Hashem who generates complete and coming redemptions to His nation and who builds Yerushalayim.

page 183—בסוף הטיבת המזמורים הציבו בני ארץ ישראל את 'ברכת השיר' הפותת ב'הללוך ה'—א—להנו' והידועה לנו מסוף ההלל.

Translation: At the end of the collection of chapters of Tehillim, the people of Eretz Yisroel placed 'Birchas Ha'Shir' which opens with the words: Yibalilucha Hashem Elokeinu' and which is known to us from its place at the end of Hallel.